

Data er sluppet løs – frie geografiske data

Mads Bjørn-Møldrup
Områdechef for Leveranceinfrastruktur i Geodatastyrelsen med ansvar for, at Geodatastyrelsens ydelser, applikationer og Kortforsyningen.

Tina Svan Colding
M.sc. Ph.D. Funktionsleder i Geodatastyrelsen. Tidligere ansat som forsker i KORA (Det nationale institut for Kommuner og Regioners analyse og forskning, tidl. Amternes og Kommunernes Forsknings Institut)

Som led i den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi 2011-2015 blev regeringen og kommunernes landsforening (KL) enige om et grunddataprogram i oktober 2012. Grunddata er de data, der bruges overalt i den offentlige sektor, og som er en vigtig forudsætning for, at myndighederne kan varetage deres opgaver korrekt og effektivt. Eksempelvis informationer om personer, virksomheder, ejendomme og naturarealer.

Grunddataprogrammet indeholder en række konkrete forbedringer og tiltag omkring offentlige grunddata. Data skal være af en høj kvalitet, gratis at benytte for alle og på sigt distribueres via en fællesoffentlig "datafordeler". Intentionen er, at grunddata vil understøtte effektivisering af den offentlige sektor og være en kilde til innovation, vækst og nye arbejdspladser i den private sektor.

Den 1. januar 2013 blev Geodatastyrelsens grunddata, de topografiske data, matrikelkortet og Danmarks Højdemodel, de første grunddata, der frit kunne hentes via Geodatastyrelsens kortforsyning. Denne artikel beskriver tiden op til frie geografiske data, hvad der er sket de første tre måneder, samt hvor vi i Geodatastyrelsen er på vej hen i forhold til datafordeleren og samarbejdet med omverdenen.

Nøgleord: Frikøbte grunddata, offentlige digitaliseringsstrategier, digital forvaltning

Tiden op til frie geografiske data i Geodatastyrelsen

Geodatastyrelsen er en statsvirksomhed, hvilket blandt andet betyder, at "styrelsen skal basere sin virksomhed på så udstrakt grad af brugerbetaling som muligt". I forbindelse med grunddataprogrammet ændres Geodatastyrelsens finansieringsmodel, så de indtægter, der tidligere kom fra salg af data til den private sektor nu bevillingsoverføres således, at Geodatastyrelsen også fremover kan producere data af høj kvalitet. Grunddataprogrammet har derfor en markant indflydelse på "forretningen" Geodatastyrelsen. Nedenfor gives et hurtigt kig ind i maskinrummet på "geodatafabrikken" i tiden op til de frie geografiske data.

FOT¹
Aktuelle topografiske kort
Stednavne
Landinddelinger
DHM - Danmarks Højdemodel
Matrikeldata
Historiske kort - georefererede
Historiske kort - ikke georefererede
Kort til print
Geonøgler
¹ FOT data produceres sammen med de danske kommuner

Kilde:

http://www.gst.dk/Emner/Frie_data/Hvilke+data+er+omfattet/Hvilke+data+er+frie/

Tabel 1: Hvilke data er frie?

Loven

Lov om Geodatastyrelsen skulle ændres, så data kan videregives uden betaling, en forudsætning for at man samfundsmæssigt kan høste de gevinster, der er ved grund-dataprogrammet. I Folketinget er der bred forståelse for betydningen af en fortsat digitalisering og dermed grunddataprogrammet, og loven blev enstemmig vedtaget lige før jul 2012.

Vilkår

En af forudsætningerne for, at grunddata kan udnyttes optimalt er, at de vilkår, der er forbundet med brugen og sammensætningen af data, er lette at forstå og implementere. Grunddataejerne har derfor lavet fælles vilkår for anvendelsen af grunddata (de grund-data der ikke er personfølsomme oplysninger), så det er de samme vilkår der gælder for anvendelsen af adresser, CVR- og geografiske data. Helt centralt er princippet om, at data kan anvendes af alle til både kommercielle og ideelle formål uden betaling. Vilkårene findes her: www.gst.dk/Emner/Frie_data/Vilkaar

Aftaler

Som en konsekvens af grunddataprogrammet opsagde Geodatastyrelsen de ca. 400 aftaler, som Geodatastyrelsen havde med borgere og virksomheder. De aftaler, der var baseret på en abonnementsordning, er krediteret, dvs. kunderne har fået deres forudbetaling for 2013 tilbage. I aftaleporteføljen resterer aftalerne med hhv. kommuner, stat og regionerne samt en række specialaftaler.

Adgang til data – distribution

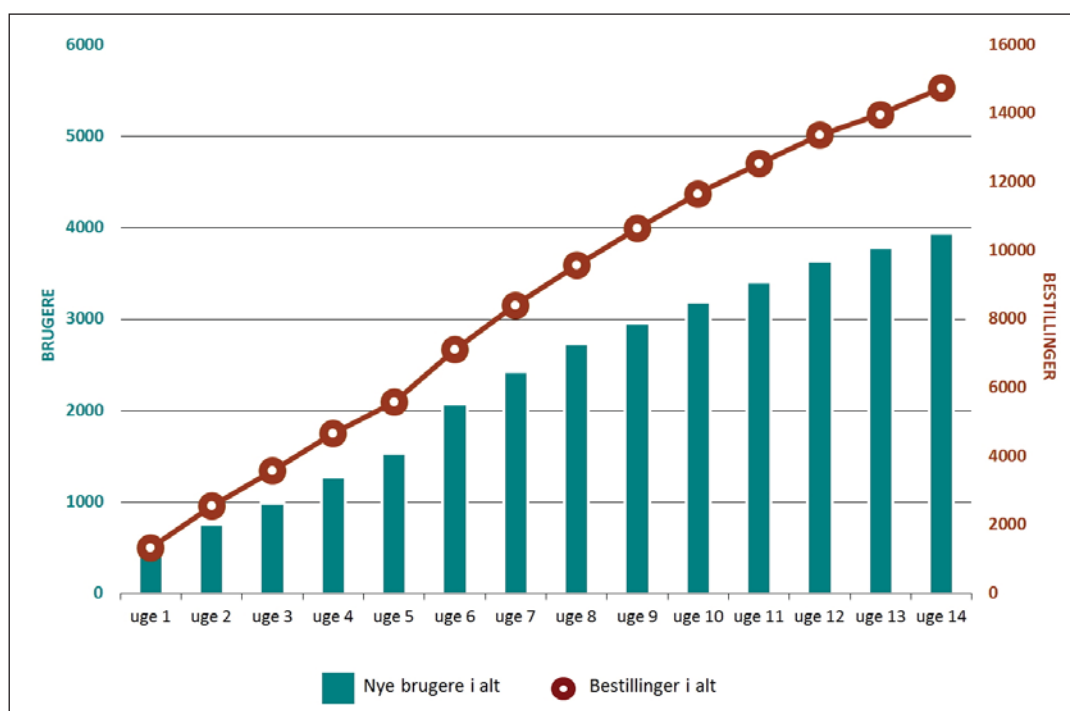
Med overgangen til de frie geografiske data var forventningen, at der ville komme mange nye brugere af geodata, der ikke var vant til at bruge kortforsyningens tjenester eller FTP-server til download. Geodatastyrelsen valgte derfor at udbygge kortforsyningen med en brugervenlig "web-butik", hvor brugerne kan se og vælge de data, de ønsker at downloade. Webbutikken trådte i kraft den 2. januar 2013.

For at downloade data eller tilkoble sig kortforsyningens tjenester eller geonøgler, skal nye brugere oprette en brugerprofil. Informationerne vil fremadrettet blive brugt til at lave statistik over, hvilke typer af brugere der anvender, hvilke data (se nedenfor). Kortforsyningens kapacitet er tilsvarende blevet opgraderet til at imødekomme en stigende efterspørgsel. Med baggrund i de første prognoser (se nedenfor) vil kortforsyningens infrastruktur blive yderligere styrket frem til, at data distribueres via datafordeleren.

Hvad er der sket i de første tre måneder?

Frem til den 1. januar 2013 var der 800 brugere af Kortforsyningen. Alene i de første 3 måneder i 2013 har ca. 4.000 nye brugere registreret sig og downloadet mere end 15.000 datasæt (Figur 1).

Størstedelen af de nye brugere på downloadløsningen er borgere (62 %), mens virksomhederne udgør 28% af de nye brugere (figur 2). Samlet set er det dog virksomhederne, der har downloadet de fleste datasæt.

Figur 1: Antal af nye brugere på Kortforsyningen og antal downloadede datasæt

Blandt de nye brugere er der helt nye brancher, som ikke tidligere har været i direkte kontakt med Kortforsyningen, som f.eks. bygge- og anlægsbranchen. De mest populære datasæt i første kvartal er Danmarks Højdemodel efterfulgt af matrikelkortet og DTK/Kort 25 i traditionel udgave.

Der er i løbet af januar kvartal 2013 løbende blevet åbnet op for Kortforsyningens tjenester, og der er nu fuld adgang til Geodatastyrelsens WMS- og WMTS-tjenester og "geonøglerne". En sammenligning af første kvartal 2013 med første kvartal 2012 viser et betragteligt større træk på tjenesterne i 2013. For første gang oplevede Kortforsyningen i marts 2013 et træk på over 100.000.000 forespørgsler i en måned (figur 3). Hvis den nuværende tendens fremskrives vil Kortforsyningen i 2013 håndtere ca. 1.5 mia. forespørgsler, hvilket næsten er en fordobling af forbruget fra 2012.

Det er for tidligt at konkludere på effekten af de frie geografiske data, men de første tilbagemeldinger

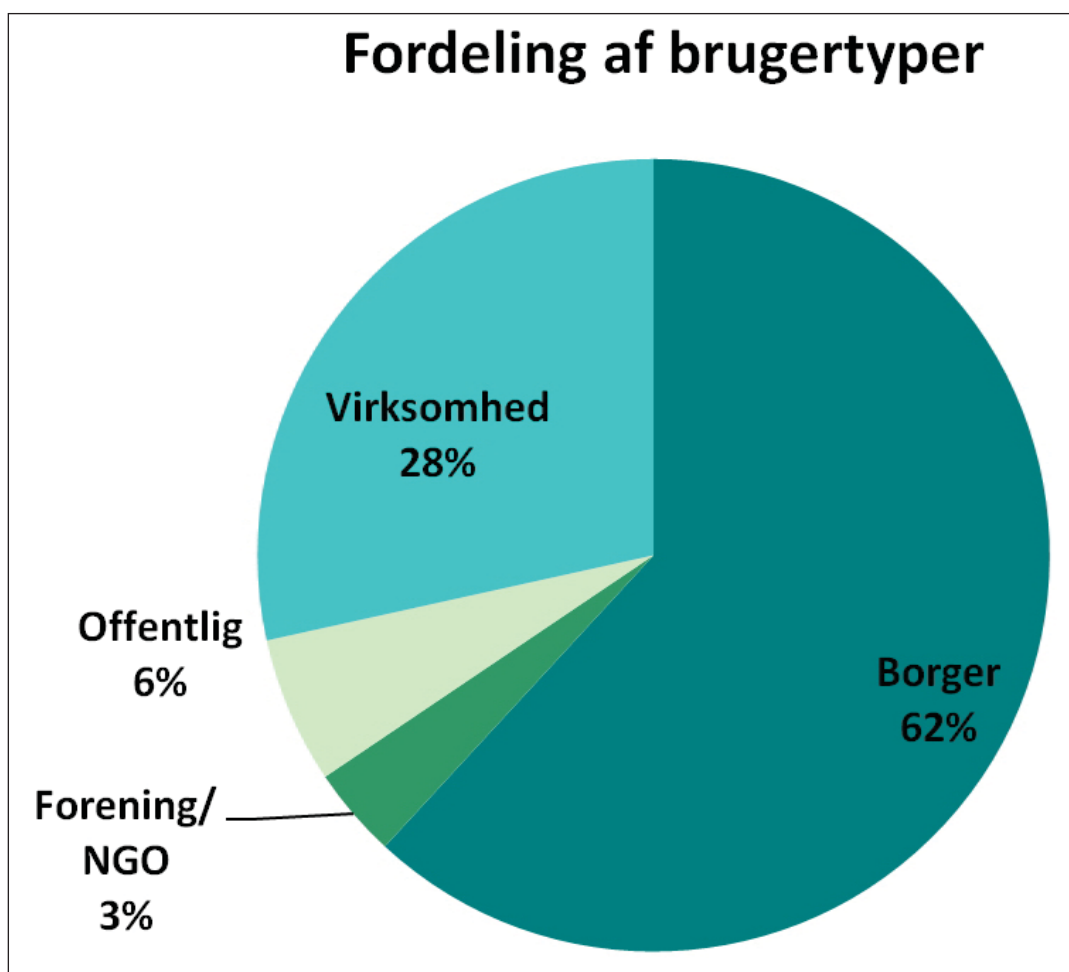
fra brugerne viser stor interesse fra specielt de udskilte forsyningsselskaber, lokale vandværker, bygge- og anlægsbranchen, rådgivende ingeniørfirmaer og mindre konsulentvirksomheder.

Geodatastyrelsens syn på fremtiden mht. frie grunddata

Frigivelsen af data er på den ene side resultatet af et langt, forudgående stykke arbejde, men er på den anden side også startskuddet til en spændende fremtid, hvor Kortforsyningen skal flyttes over i Den Fællesoffentlige Datafordeler.

Fra Kortforsyning til Datafordeler

I disse dage er Geodatastyrelsen i samarbejde med de øvrige partnere i Grunddata-programmet i færd med at færdiggøre udbudsmaterialet til indkøb af Den Fællesoffentlige Datafordeler. Fem leverandører er netop blevet prækvalificerede til at byde på opgaven, og snart begyn-

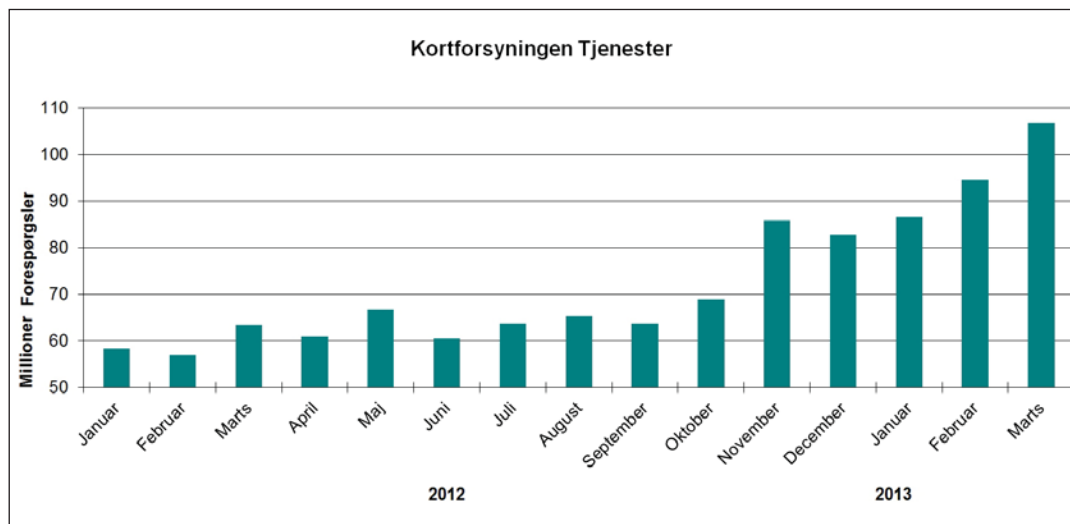
Figur 2. Fordelingen af de nye brugere på Kortforsyningen

der den konkurrenceprægede dialog, som skal sikre, at der købes den rigtige datafordeler.

Der eksisterer i dag beslægtede systemer til at distribuere grunddata om personer, virksomheder, adresser, boliger og geografi. På grund af en øget efterspørgsel er der et stigende pres på grunddataejernes distributionsløsninger for at levere de ønskede data til brugerne. En fælles distributionsløsning vil imødekomme behovet for at kunne hente data nemt, hurtigt og pålideligt og med færrest mulige omkostninger. Og det vil spare ressourcer hos grunddataejerne, når det ikke længere er nødven-

digt at modernisere mange forskellige distributionsløsninger af data hver for sig.

Datafordeleren vil fra begyndelsen af 2014 distribuere data fra Kortforsyningen (land-kort, matrikelkort og andre geografiske data), samt data fra den offentlige informations-server (OIS), der distribuerer oplysninger om ejendomme i Danmark. Næste bølge vil bestå af persondata (CPR) og virksomhedsdata (CVR). Datafordeleren er i første række beregnet til grunddata, men forventes også på sigt at anvendes til distribution af andre typer data (eksempelvis miljødata).

Figur 3. Udvikling i antallet af forespørgsler på Kortforsyningens tjenester (januar 2012 til marts 2013)

I Geodatastyrelsen arbejder vi allerede nu hårdt på at forberede flytningen af Kortforsyningen, så det sker så smidigt og smertefrit for alle parter som muligt, og ikke mindst for de mange tusinde, der dagligt anvender data herfra. Leveranceinfrastrukturen Kortforsyningen er blevet til over en periode på mere end ti år og består i dag af en række forskellige applikationer fordelt på mere end 140 servere. Som når man flytter bolig, er oprydning nødvendig, så der ikke "blindt" flyttes u hensigtsmæssigheder med over i den nye datafordeler. Konkret har vi netop gennemført en systemkortlægning, som har givet os et dugfriskt overblik over vores infrastruktur i sig selv samt over de afhængigheder, som styrelsens øvrige applikationer har til Kortforsyningen.

Et overordnet mål for flytteamarbejdet er først og fremmest, at det ikke skaber unødige gener for de mennesker, der dagligt er afhængige af løsninger, der baserer sig på data fra Kortforsyningen. Dernæst er det et klart ønske, at Kortforsyningens opetid og stabilitet forbedres i forhold til det nuværende niveau. Lidt lavpraktisk kan det siges således, at Kortforsyningens adresse bevarer, så løsninger og systemer end ikke behøver ændre

URL'en til eks. Skærmbkort WMTS-tjenesten for at fungere fremover.

Organiseringen omkring Datafordeleren omfatter en operatør, og Digitaliseringsstyrelsen har peget på Geodatastyrelsen som den mest kvalificerede til at varetage operatøropgaven. Operatøren får det daglige forretningsansvar i forhold til den kommende drifts- og udviklingsleverandør og skal på en række områder koordinere aktiviteterne mellem de dataansvarlige myndigheder, private og offentlige dataanvendere og Digitaliseringsstyrelsen. Operatøren får derfor en helt central rolle i at sikre den fællesoffentlige distribution af grunddata, og Geodatastyrelsen ser frem til at kunne udnytte de mange erfaringer og kompetencer omkring drift og udvikling af Kortforsyningen i en fællesoffentlig kontekst.

Samarbejde

Med de frie geografiske data og Geodatastyrelsens nye strategi er der for alvor kommet fokus på at sikre borgere og virksomheder en lettere adgang til geodata, og et mål om at geodata indgår som en naturlig del af offentlige myndigheders opgavevaretagelse. Det betyder i prak-

sis, at Geodatastyrelsen vil gøre en dyd ud af at lytte til omverdenens behov, herunder krav til Geodatastyrelsens services og ydelser. Lidt firkantet kan det siges, at Geodatastyrelsen først har succes med lanceringen af de frie data, når brugerne har succes med anvendelsen af dataene.

Derfor inviterer Geodatastyrelsen til åben dialog med partnere og offentlige myndigheder såvel som private forretningspartnere. Det bliver i form af større partner-møder eller dialog med den pågældende virksomhed. Vi vil i Geodatastyrelsen bestræbe os på også at være bedre til at informere med rettidig omhu også tidligt i processen, selv om der eventuelt ikke er 100% afklaring. Eksempelvis hvis vi forudser problemer med en af vores tjenester, eller hvis vi ser behov for at ændre i eksisterende datasæt eller ajour-føringsfrekvensen heraf. Med den nye hjemmeside www.kortforsyningen.dk er der mulighed for en bedre kommunikation fra Geodatastyrelsen til brugerne, f.eks. i form af tilbud til brugere om at abonnere på rss-feeds og tweets med generelle nyheder og ikke mindst driftsinformationer (se figur 4).

At lytte til omverdenen er i sig selv ikke et problem. Men det er unægtelig lettere selv at diktere retningen uden indblanding "udefra". I praksis betyder det blandt andet, at Geodatastyrelsens prioriteringer må til at tage højde for flere forskellige faktorer, interne såvel som eksterne. Tilsvarende kan en henvendelse, der umiddelbart virker trivial, kræve inddragelse fra mange af Geodatastyrelsens områder og derfor være tidskrævende at finde et tilfredsstillende svar på. For at imødekomme dette er der i regi af Kortforsyningen en række initiativer i gang for at sikre mere åbenhed og transparens. Eksempelvis vil fremover blive publiceret et "roadmap" med ajourføringsfrekvensen på en lang række af Geodatastyrelsens datasæt, ligesom vi via vores forskellige kommunikationskanaler dagligt over os på at højne informationsniveauet til vores brugere. Derudover planlægger vi også at åbne op for en mere struktureret tilgang til, at brugere, herunder partnere, kan logge fejl og problemer direkte i Geodatastyrelsens fejlhåndte-

1. Alle grunddata distribueres via Datafordeleren, og Datafordeleren kan også anvendes til at distribuere andre relevante data end grunddata.
2. Opdatering af grunddata sker fortsat gennem grunddataforvalterens grænseflader. Grunddataforvalteren skal til Datafordeleren levere og vedligeholde en opdateret kopi af grunddata med en frekvens, der er tilstrækkelig i forhold til brugernes behov for aktualitet.
3. Eksisterende dataansvar er uændret, og dataansvarlige sikrer udviklingen af data- og grænsefladebeskrivelser til udstilling på Datafordeleren. Tværgående databeskrivelser udarbejdes i samarbejde af de relevante dataansvarlige.
4. Datafordeleren distribuerer data via online-opslag, hændelser og fil-distribution til både offentlige og private brugere.
5. Datafordeleren leverer standardiserede aftaler for adgang til grunddata.
6. Hvis en offentlig eller privat bruger i medfør af lovgivning, frikøbsaftaler eller betalingsaftaler har ret til at anvende data i Datafordeleren, kan denne bruger som udgangspunkt hente disse data uden yderligere omkostninger.
7. Datafordeleren opbevarer og distribuerer data i henhold til gældende love.

ringssystem. Det letter arbejdet for alle og giver samtidig en mere åben dialog om problemer og deres løsning.

Afslutningsvis kan vi konkludere, at der er meget store forventninger til de samfundsmæssige gevinster ved grunddataprogrammet i form af effektiviseringer i den offentlige sektor og vækst i den private sektor. Disse gevinster kan kun høstes, hvis data bliver brugt ved at indgå i nye innovative løsninger. Her er Geodatastyrelsen og de andre grunddataejere helt afhængige af samarbejdet med den del af den private sektor, der udvikler løsninger, hvori grunddata indgår.